

# Marcin Klimski

---

"Ochrona środowiska i edukacja ekologiczna w regionie : gmina Turośl i Wigierski Park Narodowy", red. Józef M. Dołęga [et al.], Olecko 2005 : [recenzja]

---

Studia Ecologiae et Bioethicae 4, 579-582

---

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wskazane przez Jana Pawła II kierunki pastoralnej troski Kościoła o rodzinę nie są oderwane od kontekstu współczesnego świata. Wprost przeciwnie, właśnie wobec zagrożeń, jakie niesie dziś szeroko pojęta kultura śmierci, Kościół w trosce o rodzinę ma przede wszystkim zabezpieczyć jej nadprzyrodzoną i naturalną – metafizyczną tożsamość. Nie mniej doniosłą racją uzasadniającą efektywną współpracę Kościoła i świeckiej społeczności odnośnie rodziny jest powinność właściwego wychowania młodego pokolenia. Jan Paweł II wielokrotnie przypominał, że pod tym względem ani Kościół, ani żadna z instytucji świeckich nie może czuć się zwolniona z odpowiedzialności za wychowanie przyszłych pokoleń. Tym bardziej, że „znakiem czasów” współczesnych jest praktyczna ateizacja życia oraz kultury, przejawiająca się m.in. w zakwestionowaniu antropologicznego statusu ludzkiego ciała, ujmowanego coraz częściej wyłącznie w kategoriach konsumpcyjnych oraz w zamachu na świętość miłości i sakramentalny wymiar komunii osób, jaką tworzy rodzina. Nie będzie przesadą stwierdzenie, że nikt dotychczas w takim stopniu, jak Jan Paweł II nie dokonał prawdziwej promocji i nobilitacji rodziny, stąd słusznie nazywany bywa także „papieżem rodziny”.

Z pewnością lektura książki księdza Stanisława Szczerki „Posługa rodzinie w nauczaniu Jana Pawła II” przyczyni się do wypracowania nowych form pracy dla dobra rodziny, a przez to wzmocnienia Kościoła i społeczeństwa.

*Konrad Poterek*

***Ochrona środowiska i edukacja ekologiczna w regionie: Gmina Turośl i Wigierski Park Narodowy***, red. Józef M. Dołęga, Edward Grott, Marian Piotr Krysiak, Wyd. Wszechnicy Mazurskiej Acta Universitatis Masuriensis, EPISTEME 42(2005), Olecko 2005, s. 253.

Książka pod redakcją Józefa M. Dołęgi, Edwarda Grotta i Mariana Piotra Krysiaka pt. *Ochrona środowiska i edukacja ekologiczna w regionie: Gmina Turośl i Wigierski Park Narodowy* jest zbiorem artykułów podzielonym na dwie części, poruszającym praktyczną jak i teoretyczną problematykę ochrony środowiska i edukacji ekologicznej.

W pierwszej części znajdują się publikacje zwracające uwagę na praktyczną ochronę środowiska i edukację ekologiczną. Rozpoczyna ją artykuł Mariana

P. Krysiaka *Gmina Turośl dawniej i dziś* (s.13-17). Autor opisuje Gminę Turośl przedstawiając jej genezę, oraz jej usytuowanie i granice. Dowiadujemy się również skąd pochodzi nazwa „Turośl”, jakimi zawodami się trudnili i trudnią ją mieszkańcy oraz ważniejsze zmiany historyczne, gospodarcze i społeczne, które miały miejsce na terenie Kurpi. Autor akcentuje wyjątkowość Gminy Turośl, która jest rzadko spotykanym miejscem, w którym ludzie mówią gwara, kultywują ludowe tradycje, a obrzędy miejscowe są zachowane do dzisiaj.

Interesującą publikacją części pierwszej jest też praca Waldemara Witkiewicza *Gospodarka leśna Gminy Turośl* (s.27-34). Rys historyczny podaje nam do wiadomości, iż lasy Gminy Turośl będące częścią Puszczy Kurpiowskiej zostały zmniejszone o prawie 2/3 swoich pierwotnych zasobów. Nadmierny wyrąb był prowadzony już przez króla Stanisława Augusta, a ograniczył go zabór pruski. Z ogólnej charakterystyki lasów Gminy Turośl dowiadujemy się o ich położeniu, o tym jaki procent lesistości przypada na Gminę. Lasy zabezpieczają sytuację społeczną w takich dziedzinach jak:

- znaczna poprawa walorów przyrodniczych
- zaspokojenie potrzeb turystyki i wypoczynku
- miejscem pracy dla mieszkańców Gminy
- zapewniają surowiec drzewny na lokalne potrzeby

Dzięki temu, iż opisywane lasy znajdują się z dala od aglomeracji miejskiej nie zaobserwuje się ujemnych wpływów gazów, pyłów na drzewostan leśny.

Główne zagrożenia jakie występują to przede wszystkim suchy klimat, obniżenie wód gruntowych oraz wzrost szkodników np. owadów. Dwa pierwsze czynniki kwalifikują lasy Gminy Turośl do pierwszej (najwyższej) kategorii zagrożenia pożarowego, dlatego też potrzebna jest nieustanna współpraca Gminy z PSP, OSP i Nadleśnictwem.

Gmina Turośl prowadzi bardzo rozwiniętą edukację leśną oraz rekreację, co pozwala na budowanie świadomości ekologicznej już u najmłodszych. Organizowane są liczne pogadanki z uczniami w terenach leśnych, a młodzież chętnie angażuje się w prace porządkowe pobliskich okolic.

Podsumowując można stwierdzić, że informacje zawarte w tej publikacji pokazują, iż wszelkie działania związane z gospodarką leśną przebiegają zgodnie z ochroną środowiska na terenach gminy Turośl.

Na uwagę zasługuje również artykuł Elżbiety Krysiak *Świadomość ekologiczna uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Turośl* (s. 47-51).

Autorka na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych na uczniach klas IV-VI szkół podstawowych stwierdza, iż świadomość ekologiczna młodych ludzi jest na bardzo niskim poziomie. Wiele uczniów mimo posiadania własnych zwierząt, jak też zamięłowania do korzystania z dóbr środowiska poprzez chociażby leśne wędrówki czy łowienie ryb wykazało brak zainteresowania problematyką z zakresu biologii czy ochrony przyrody. Można, więc wysunąć stwierdzenie,

iż postawa młodych ludzi jest typowo konsumpcyjna tzn. ogranicza się do eksploatacji środowiska bez chęci pozyskania wiedzy o nim. Również inne niepokojące wnioski zostały wysunięte na podstawie przeprowadzonej ankiety. Należy więc znaleźć jak najszybciej przyczyny takiego stanu wiedzy wśród uczniów oraz podjąć kroki ku budowie pełnej świadomości ekologicznej u dzieci, które teraz i w przyszłości będą odpowiedzialne za przekazanie środowiska innym pokoleniom.

Wiesława Malinowska, Lubosza Wesołowska w artykule *Ścieżki przyrodniczych ról w procesie edukacji ekologicznej* (s.71-82) zwracają uwagę, iż o tematyce edukacji ekologicznej mówi się już od ponad 200 lat.

Edukacja, która jest prowadzona na terenach chronionych odnosi się do wszystkich grup wiekowych, jest to proces długotrwały, wymagający dużego zaangażowania jak też potrzebujący środków finansowych. Najbardziej rozpowszechnioną formą zajęć terenowych są ścieżki edukacyjne. Pozwalają one na bezpośredni kontakt uczestników takiej formy zajęć z przyrodą. Zwracają uwagę na ciekawe obszary zarówno pod względem krajobrazowym jak i kulturowym. Ścieżki edukacyjne w Parkach Narodowych można zwiedzać razem z przewodnikiem lub samemu. Uczniowie biorący udział w takich zajęciach otrzymują od opiekunów karty pracy, na których można zapisać swoje spostrzeżenia. Każda ze ścieżek edukacyjnych ma na swojej drodze przystanki informacyjne, z których to można przeczytać informacje dotyczące wskazanych miejsc.

Ścieżki takie to bardzo ciekawa, przystępna i niezwykle efektywna forma edukacji. Pozwala zgłębić swoją wiedzę za pomocą nie tylko suchych informacji, które można przeczytać, ale pozwala na bezpośredni kontakt ucznia z przyrodą. Jest to bardzo cenny element edukacji przyrodniczej.

Druga część książki poświęcona jest zagadnieniom teoretycznym podstaw ochrony środowiska i edukacji ekologicznej.

W pierwszej publikacji tej części *O naukach środowiskowych (ekologicznych)* (s.137-156) ks. prof. Józef M. Dołęga w szczegółowo opisuje, na czym polega systemowa ochrona środowiska. Wyjaśnia również, iż naukę o ochronie środowiska określa termin sozologia wprowadzony w drugiej połowie XX wieku przez Walerego Goetela. Aby dobrze zrozumieć ochronę środowiska (sozologię) autor wyjaśnia niezbędne terminy takie jak: „systemowa ochrona”, „środowisko”, „antroposfera”, „destrukcyjne oddziaływania”. Wszystkie badania prowadzone na gruncie sozologii nakazują interdyscyplinarne podejścia do problemu ochrony środowiska, a co za tym idzie, pozwalają na łączenie badań i wyprowadzanie wniosków, które dotyczą zagadnienia ochrony środowiska.

Publikacja zawiera również bogate przedstawienie nauk ekologicznych, które dostarczają wielu informacji z dziedzin zaliczających się do interdyscyplinarne-go charakteru ochrony środowiska. Stanowią one istotny fundament w edukacji ekologicznej, która jest bardzo ważnym elementem budowy współczesnej świa-

domości społecznej na temat stanu środowiska oraz powiązań jakie w nim zachodzą.

Prof. Anna Latawiec w artykule *Ekomedycyna a środowisko rodzinne* (s.157-168) zwraca uwagę na współczesne zagrożenia trwałych jak się wydawało relacji międzyosobowych występujących w rodzinie. Zagrożenia te są związane ze stanem środowiska. Występujące w nim zanieczyszczenia, skażenia biologiczne, dezinformacja czasami powiązana z manipulacją wymagają wymagają nie tylko ustalenia aktualnego bilansu strat. Należy dążyć do odwrócenia istniejącego trendu degradacji środowiska. Dlatego autorka zwraca uwagę na ważną rolę promocji naturalnych metod leczenia oraz życia zgodnego z biologią człowieka. Ważne jest zdrowie rodziców, od którego zależy stan zdrowia ich dzieci. Ta zależność kieruje uwagę i konieczność działań w stronę wczesnej profilaktyki i ochrony życia dzieci. ekomedycyna dowartościowuje zgodność życia człowieka z naturą. Ingerencje w rozwój życia dziecka, ułatwiane przez nowoczesną technikę powinny być szczególnie przemyślane w aspekcie przyszłych skutków. W ekomedycynie dąży się do afirmacji naturalnego pojawiania się życia, stosowania naturalnych metod leczenia i opieki aż do naturalnej śmierci. Skutkiem tego jest harmonizowanie i przystosowanie do zmieniających się warunków życia i wpływanie na korzystny społeczny wymiar relacji interpersonalnych.

Dr Edward Grott w swoim artykule przedstawia *Pedagogikę środowiska* (s.169-178). Warte zwrócenia uwagi jest rola jaką odgrywa szkoła w edukacji ekologicznej. Autor podkreśla, iż to właśnie jej zadaniem jest pokazanie jak wielka odpowiedzialność leży na człowieku za otaczający go świat. Edukacja ekologiczna powinna obejmować wszystkie dziedziny nauki, które uczniowie poznają na poszczególnych etapach swojego kształcenia. Powinna również być w całości dostosowana do poziomu intelektualnego uczniów, aby wiadomości lub zadania, które będą realizowane nie okazały się zbyt wygórowane. Chodzi o to, by nie zniechęcić lecz zachęcić do edukacji środowiskowej i utrwalić w zachowaniu pozytywny stosunek do środowiska i to jest zadaniem wszystkich osób pełniących pedagogiczne funkcje oraz nauczycieli.

Omawiany tom *Episteme* można potraktować jako cenne, chociaż szczegółowe studium ochrony środowiska i edukacji ekologicznej odnoszące się wprawdzie do jednej miejscowości Turośli, ale funkcjonującej w powiązaniu z otaczającymi ją regionami i mającej ogólnospoleczne znaczenie. Natomiast Wigierski Park Narodowy ma już ustaloną renomę, co do prowadzenia na swoim terenie edukacji ekologicznej, właściwej gospodarki przestrzennej i ukazuje roztrofną troskę władz parku o powierzone środowisko oraz naukowe wykorzystanie tej wyjątkowej, naturalnej bazy empirycznej.

*Marcin Klimski*